

доступу: [http://movahistory.org.ua/wiki/Шевельов_Ю._УКРАЇНСЬКА_МОВА_В_ПЕРШІЙ_ПОЛОВИНІ_ДВАДЦЯТОГО_СТОЛІТТЯ_\(1900-1941\).Стан_i_статус](http://movahistory.org.ua/wiki/Шевельов_Ю._УКРАЇНСЬКА_МОВА_В_ПЕРШІЙ_ПОЛОВИНІ_ДВАДЦЯТОГО_СТОЛІТТЯ_(1900-1941).Стан_i_статус).

5. *Вежбицкая А.* Язык. Культура. Познание / Анна Вежбицкая; [пер. с англ. Отв. ред. М. А. Кронгауз]. – М.: Русские словари, 1996. – 416 с. – ISBN 5-89216-002-5.

Стаття надійшла до редакції 11.07.13

Падар Ю., аспірант,
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

ЦЕННОСТНАЯ КАРТИНА МИРА В «ДНЕВНИКЕ» Е. ЧИКАЛЕНКО

В статье рассмотрены основные вербализированные аксиологические доминанты, которые составляют индивидуально-авторскую ценностную картину мира «Дневника» известного культурного деятеля, издателя Е. Чикаленко.

Ключевые слова: *ценностная картина мира, аксиологические смыслы, аксиологическая доминанта, «Щоденник» Е. Чикаленко.*

Padar J., post-graduate student,
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

VALUE PICTURE OF THE WORLD IN “DIARY” BY E. CHIKALENKO

The article deals with the main verbal axiological keynotes that form the individual value picture of the world in “Diary” by the famous Ukrainian cultural figure and editor E. Chikalenko.

Key words: *value picture of the world, axiological keynotes.*

УДК 81'42 811.111

В. Єфименко, канд. філол. наук, докторант,
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ ТРАДИЦІЙНИХ МІФОЛОГІЧНИХ СЮЖЕТІВ У ТВОРАХ СУЧАСНИХ АВТОРІВ

Розглянуто сучасні англомовні твори з трансформованими міфологічними сюжетами, для яких характерна нелінійна оповідь, розвінчування традиційних уявлень та експериментування з нарративними рівнями. Проаналізовано особливості фокалізації, типи нараторів, структуру наративу.

Ключові слова: *трансформований міфологічний сюжет, розповідь у розповіді, фокалізатор, наратор.*

© В. Єфименко, 2013

Міфологічні сюжети з моменту їх виникнення і до нашого часу широко використовуються в літературі різних епох. У міфі, що являє собою «розповідь про богів, духів, героїв, надприродні сили і інше, які брали участь у створенні світу» [1: 451], присутні позасвідомо-поетичні елементи, зачатки релігійних та донаукових уявлень, часто сліди зв'язку з ритуалами. На думку А.Ф. Лосева, міфічна дійсність є справжньою реальною дійсністю, не метафоричною, не алегоричною, але цілком самостійною, природною, яку слід розуміти наївно та буквально [2: 64].

Як цілком слушно зауважує Є.М. Мелетинський, у ХХ ст. «реміфологізація», тобто відродження міфу, стає бурхливим процесом, який торкається різних сторін європейської культури. Серед основних складових цього процесу – визнання міфу вічно живим початком, який виконує практичну функцію і в сучасному суспільстві, та виокремлення в ньому концепції вічного повторення [3: 15].

А. Картер як одна з яскравих представниць літератури постмодернізму вважала, що відносини між письменником та міфом мають бути дискусійними, з міфами, які роблять людину невільною, треба сперечатись, розвінчувати їх в процесі написання художнього твору [4: 130].

Предметом нашого дослідження є функціонування міфологічних сюжетів у сучасній англійській літературі постмодернізму, зокрема, в оповіданні Дж. Барта «Менелаїада» з його збірки «Заблукавши в кімнаті сміху» [5]. Аналіз твору здійснювався із застосуванням наратологічного підходу (Ж. Женетт, С. Четмен, М. Бал, Ш. Ріммон-Кенан, Д. Герман). Як відомо, будь-який наратив представляє собою історію, яка, в свою чергу, складається з послідовності подій, в яких беруть участь дійові особи. Дж. Барт використовує міфологічну історію часів Троянської війни (викрадення дружини спартанського царя Менелая Єлени Парісом, що стало причиною десятирічної Троянської війни). Дж. Барт трансформує цю історію в постмодерністську оповідь, в якій минуле переплітається з сучасним, і в якій змінено основні акценти, адже на протязі всієї оповіді наратор намагається знайти відповідь на питання, яке не дає йому спокою: чому з усіх претендентів на руку Єлени, які переважали його в хоробрості, кмітливості та інших якостях, Єлена обрала саме його?

В оповіданні «Менелаїада» використовується літературний прийом *mise en abyme* («розповідь у розповіді»), який є досить поширеним у метапрозі. Різні версії однієї міфологічної історії займають різні наративні рівні. Одна й та сама історія розгортається порізно, обростаючи новими подробицями на кожному наративному рівні. Схематично їх можна поділити на наступні: голос Менелая (початок і кінець оповідання), розмова Менелая з Пісістратом та Телемахом, бесіда Менелая з Єленою на борту корабля, діалог Менелая з Протеєм, розмова Менелая з донькою Протея Ейдотеєю, протистояння Менелая та Єлени в Трої і, нарешті, їх розмова в спальні після повернення до Спарти. Для того, щоб читач остаточно не заплутався в усіх цих рівнях, письменник використовує для позначення кожного з них певну кількість лапок: від 0 для голосу Менелая до 6 для розмови з Єленою в спальні.

Якщо говорити про особливості передачі точки зору в оповіданні, то в ньому представлено різні типи фокалізаторів:

1. Зовнішній фокалізатор, який співпадає з наратором та пропонує панорамний погляд на події та одночасну фокалізацію подій, які відбуваються в різних місцях:

У даному уривку перетинаються три рівні наративу: оповідь, дія якої відбувається в Трої, розмова Менелая з Ейдогеею на фароському березі та бесіда Менелая з Пісістратом у себе в палаці в Спарті.

Наратор, а разом з ними і автор, розвінчує наші традиційні уявлення про міфологічні події, пропонуючи нове трактування класичного міфу. Це включає, серед іншого, твердження про те, що, виявляється, Єлена в Трої таємно працювала на Грецію:

As for himself, he told Helen, next to hearing that his father was alive no news could've more delighted him than that the whole purpose of her elopement with Paris, as he was now convinced, was to spy for the Greeks from the heart of Troy, without which espionage we'd surely have been defeated [5: 138].

Єлена повідомляє про це в розмові з Телемахом, і останній охоче цьому вірить. Хоча подальший діалог ведеться в пародійному ключі, адже в той час як Телемах палко прославляє «подвиг» Єлени, яка пожертвувала власною сім'єю заради країни і жила десять років з іншим чоловіком, Єлена уточнює, що насправді дев'ять років з Парісом і рік з Деїфобом, на що Телемах відповідає:

« 'So much the nobler!' cried Telemachus [5: 138].

Як з'ясується пізніше, Єлена усі свої подвиги здійснила, взагалі не ступивши ногою на троянську землю:

« '«Doubt no more,» said Helen. «Your wife was never in Troy. Out of love for you I left you when you left, but before Paris could up-end me, Hermes whisked me on Father's orders to Egyptian Proteus and made a Helen out of clouds to take my place [5: 164].

Протягом усієї троянської війни Єлена, за її словами, залишалась на Фаросі, де вела непорочне життя, а Паріс забрав з собою до Трої Єлену, створену Гермесом з хмар.

Структура наративу з точки зору часових відносин представляє собою внутрішній гомодієгетичний аналіз. Це ретроспективний опис минулих подій, які відбувалися з героєм-наратором в проміжок часу, відлік якого починається закладенням коня в Аргосі, під час якого женихи Єлени присяглися погодитися з будь-яким її вибором, і закінчується поверненням Менелая з Єленою до Спарті. Наратив є внутрішнім, адже описувані події мали місце після часу, описаного в наративі, який відкриває оповідання, та гомодієгетичним, бо наратор розповідає історію, в якій бере безпосередню участь.

Швидкість розгортання наративу в оповіданні «Менелаяда» варіює від мінімальної (дескриптивна пауза) до середньої, характерної для діалогу, та, нарешті, максимальної, прикладом якої є еліпсис або пропуск цілих реплік [7: 53], як у наступному уривку:

« ' « ' « ' «How now!» Menelaus cried, 'I ditto,» et cetera. « ' «Espouse? Espouse her? As lover? Advocate? Husband? Can't you speak more plainly? Who am I?»

« ' « ' « ' « ' « ' « ' « [5: 158].

Відносини між подіями та їх передачею в тексті мають характер повторюваних, адже одна й та сама подія зображується певну кількість разів.

Важливим аспектом нараторології є аналіз засобів створення характерних рис персонажів. Характеристики героїв можуть бути як експліцитними, тобто вираженими вербально, так і імпліцитними, обумовленими поведінкою героїв, їх зовнішнім виглядом, одягом тощо. Характеристика може надаватися як наратором, так і іншим персонажем. Ось приклад експліцитної характеристики Єлени, яку дає їх наратор-Менелай:

«Oh, my gods, but she was lovely! Cute Hermione drew princelings to Sparta like piss-ants to a peony-bud, but her mother was the full-blown blossom, the blooming bush! Far side of forty but never a wrinkle, and any two cuts of her great gray eyes told more about love and Troy than our bard in a night's hexameters [5: 136].

У наступному ж прикладі Менелай імпліцитно характеризується своєю поведінкою: *When next I came to season, I stood a night slyly by while she dusk-to-dawned it, then saluted with this challenge her opening eyes ... [5: 146].*

Те, що Менелай усю ніч потайки простояв біля ліжка Єлени, не наважившись її розбудити, свідчить про його трепетне відношення та любов до дружини.

В оповіданні Дж. Барта відбувається трансформація міфологічного образу вірної дружини Одиссея Пенелопи:

By way of preface to his lesson then, he broke my heart with news reports: how Agamemnon, Idomeneus, Diomedes were cuckolded by pacifists and serving-men; how Clytemnestra not only horned but axed my brother; how faithless Penelope, hearing Odysseus had slept a year with Circe, seven with Calypso, dishonored him by giving herself to all one hundred eight of her suitors, plus nine house-servants, Phemius the bard, and Melanthius the goat-herd . . . [5: 161].

Зі слів Протея випливає, що, дізнавшись про зраду Одиссея, Пенелопа віддалася усім ста восьми залицяльникам, а також дев'ятьом слугам, барду та пастуху. Звичайно, це вже залежить від читача, чи сприймати подібну інформацію серйозно.

Таким чином, для сучасних творів з трансформованими міфологічними сюжетами характерним є розвінчування традиційних уявлень та експериментування з новими формами. Історія в цих творах є нелінійною та багатозаровою. Одна й та сама історія розгортається по-різному, обростаючи новими подробицями на кожному наративному рівні. Для сучасних наративів характерна гра з наративними рівнями, інтрадієгетичні, гомодієгетичні та автодієгетичні наратори із часто-густо суб'єктивними та обмеженими поглядами на описувані ними події, що робить їх ненадійними нараторами та дозволяє сприймати запропоновані ними версії міфологічних подій із певним застереженням.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Літературознавчий словник-довідник [ред. Р.Т. Гром'як, Ю.І. Ковалів, В.І. Теремок]. – К. : Академія, 2007. – 752 с.
2. *Лосев А.Ф.* Диалектика мифа. – М. : Мысль, 2001. – 558 с.
3. *Мелетинский Е.М.* Поэтика мифа. – М. : Восточная литература РАН, 2000. – 407 с.
4. *Gamble S. Angela Carter:* Writing from the Front Line. – Edinburgh: Edinburgh University Press, 1997. – 200 p.
5. *Barth J.* Lost in the Funhouse. – New York : Anchor books, 1988. – 201 p.
6. *Genette G.* Narrative Discourse: An Essay in Method. – Ithaca : Cornell University Press, 1972. – 456 p.
7. *Rimmon-Kenan S.* Narrative Fiction: Contemporary Poetics. – London : Routledge, 2002. – 208 p.

Стаття надійшла до редакції 08.07.13

Єфименко В., канд. филол. наук, докторант,
КНУ имени Тараса Шевченко, Киев

ПЕРЕОСМЫСЛЕНИЕ ТРАДИЦИОННЫХ МИФОЛОГИЧЕСКИХ СЮЖЕТОВ В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ СОВРЕМЕННЫХ АВТОРОВ

В статье рассматриваются современные англоязычные произведения с трансформированными мифологическими сюжетами, для которых характерно нелинейное повествование, развенчивание традиционных представлений и экспериментирование с нарративными уровнями. Проанализированы особенности фокализации, типы нарраторов, структура нарратива.

Ключевые слова: трансформированный мифологический сюжет, рассказ в рассказе, фокализатор, нарратор.

Yefymenko V., PhD, postdoctoral student,
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

REINTERPRETATION OF TRADITIONAL MYTHS IN MODERN FICTION

The article analyzes modern works of fiction containing transformed mythological plots, which are characterized by non-linear narration, deviation from traditional interpretations and experimentation with narrative levels.

Key words: transformed mythological plot, mise en abyme, focalizer, narrator.

УДК 821.161.1-32

С. Кириченко, канд. филол. наук, доцент,
Севастопольск. городск. гуманитарн. ун-т, Севастополь

ЭТИЧЕСКИЕ ПРИНЦИПЫ ХУДОЖНИКА-ТВОРЦА В РАССКАЗАХ С.А. КОЛБАСЬЕВА (С. Колбасьев и Н. Гумилёв)

В статье анализируется творчество писателя-мариниста начала XX века С.А. Колбасьева, одного из друзей поэта серебряного века Н.С. Гумилёва. Исследуются этические принципы художника-творца как проявление авторской субъективности в художественной структуре произведений писателя.

Ключевые слова: авторская субъективность, этические категории, художественная структура, модусы художественности.

Можно ли, используя знания биографии писателя и материалы литературоведческого анализа его творчества, воссоздать облик автора как личности с присущими ей определёнными свойствами? Существует ли связь между этическими принципами художника-творца и поступками, нравственными качествами, убеждениями литературного

© С. Кириченко, 2013